

— písmem i tiskem — sympatií a úcty. Na takové surovosti se neodpovídá: zde není možná polemika a já se jí také vzdávám. Všecko, co je možno, jest jen usvědčit lháře — a jítí mimo něj celý další život.

List p. Sezimův zní:

Smíchov 16. 5. 1904 dopol.

„Vážený příteli,
promiňte, že burcuji Vás i v zátiší, do něhož tak náhle jste ulétl.¹ Nemohu jinak. Lidé, kteří podepisují brožurku proti dnešní správě ND, naléhají na mne, abych Vás podpis vyškemral od Vás stůj co stůj . . .²

Myslím, že můžete teď svolit bez dalších rozpaků. Bude vyhověno všem přáním, která jste projevil při naší rozmluvě o této záležitosti, — až do té stylové stránky, která vyspravena všude, kde jen toho sazba bez přílišných pohrom připouštěla. (Následuje několik vět, kde se obšírně vykládá o vypuštění jména p. Wenigova, o pokusech získati podpis p. Martenův a j. — věci bez významu pro můj spor. A pokračuje se:)

Brožurka vyjde ve středu; předešlý týden zarazil Kamper tisk jen proto, že čekal stále ještě na Vaši odpověď. Nedočkal se jí bohužel . . .³ a mně nezbyvá proto, než prosba skorem úpěnlivá, abyste mně odpověděl laskavě obratem, nenamítáte-li již ničeho proti tomu, abychom Vaše jméno položili na váhu. Kdybych do úterka večer nedostal odpovědi, dovolil bych si to vyložit jako Váš souhlas. Promiňte, mrzí mne strašně, že to vyhlíží skorem jako revolver, — ale na další odklady nezbyvá nám opravdu již času, neboť po svatodušních svátcích je vlastně již pravá divad. sezóna ta tam a pak byla by také brožura nadobro pochována.

Prosím ještě jednou: *nehnevte se na mne pro tuto násilnickou urgenci (stejně násilně nutí mne ostatní spiklenci k tomuto vyděračství*, které podnikám věru jen pro dobrou věc) — buďte zdrav a přijměte moji plnou úctu.

Cele Váš

K. Sezima,

Smíchov, Ostrovní 11.“

(Po straně listu jest ještě prosba o zaslání příspěvků „Lit. listům“, zase věc indiferentní pro moji pfi.)

Originál listu jest v mých rukou a dám do něho nahlédnouti každému slušnému člověku na požádání.

Jest patrnó, že p. Sezima *lhal a vědomě lhal*, tvrdil-li v „Rad. listech“, co jsem z nich výše citoval: jeho list jej usvědčuje.

List tento vysvětluje každému, kdo má trochu soudnosti, jak dostal se můj podpis na brožuru: *byla to již věc spolkářské cti p. Sezimovy, aby jej přinesl „stůj co stůj“, jak sám pravi . . .*

List tento osvětluje také celý poměr páně Sezimův ke mně: ukazuje, že poměr ten byl *uctivý* a že si mne p. Sezima (jak alespoň psal a tiskl) *vážil*. Jest mně proto

1 - List byl poslán za mnou na venek, kam jsem na 2 dny si vyjel.

2 - Tři tečky jsou v listě p. Sezimově.

3 - Tři tečky jsou v listě p. Sezimově; nevynechávám sám nic z kontextu.

zcela lhostejno, pohazuje-li mne *dnes* p. Sezima blátem a urážkami — dnes, když jsem prve vystoupil proti jeho diplomatickým machinacím.

Nyní pochopí snad také p. Sokol z 1. čís. „Rozhledů“, kdo „ve jménu ethické ryzosti padá s piedestalu“, jak se vyjadřuje: *jestli já, nebo p. Sezima*. Pochopí to, je-li v něm jen špetka poctivosti a soudnosti.

Sestoupil-li kdo ne s piedestalu, ale prostě jen s *chodníku nejprostší a běžné slušnosti*, jsou to jen pp. Sezima, Kamper, Dyk a ostatní — pánové, kteří nejprve s neodbytnou dotěrností žebronili o můj podpis a za chvíli to popírali a spílali mně tak uboze nízce.

Dnes stojí zde demaskování.

V Praze 8. Mjna 1904

Polemiky

Pohled ze žabi i s plačl perspektivy

Čekal jsem to a nezklamal jsem se. Věděl jsem, že po bojích mých s vydavatelstvem brožury ND přispěchá ctná revue Pelcova, zalomí rukama nad zpustlostí účastníků a zvláště mojí (Ine ke mně obzvláště a z dobrých důvodů od mnohých let), pronese velmi ušlechtilý sermon a zamžourá mezi řádky k nebi: Bože, jak ti děkuju, že nejsem jako tento publikán, rváč atd. Věděl jsem i, že si svojí ušlechtilostí vydekoruje první číslo: obecnstvo má předsudek proti polemikám — spílá jim kde kdo: proč by Pelcova revue nemohla jej „zformovat filosoficky“: škodit to nemůže — jen prospět — a tu má Pelcova revue vždy odvahy dost a dost.

Pan E. Sokol vzal na se tento úkol a zhostil se ho brilantně.

Rozumí se, že není v zásadě proti polemikám. To by bylo nemoderní: život je boj — slyšel i p. Sokol, a proto rozlišuje. Ano, je filosof a rozlišuje. Jsou polemiky nutné, ušlechtilé, věčné, vyplynuvší z různého názoru, ideové, boje proti zlu a pleveli, boje za umělecký pokrok, proti šosáctví a klamu, výlevy temperamentu a důsledky dokonce systému. Ano. Ale, žel, jsou také polemiky osobní, ošklivé, důsledky nevychovy, které „vyvěrají“, jak zní moderní cliché, „ne z čistých ledovců horských, ale z bažin duševních: z rivality velikášské, z osobního záští, z urputného neomylnictví“.

A aby nebylo pochyby, koho míní, jmenuje mne o kousek dál jménem. Neboť to prý je již knif takových osobních rváčů, že si vyberou nějakou *absolutnost*, nějaký *abstraktní ideál*, umělecký nebo ethický, a tím se ohánějí. Rozumí se, že pak lehce zničl odpůree. Ale ach, Nemesis číhá: záhy padnou s piedestalu, který usurpovali. Tak já, který jsem takto záhudně potřel Mrštíka, padám dnes Sezimou. Neboť jsou to zcela obyčejní clowni a auguri, „normální lidé z ulice“, kteří si jen hrají na „apoštolské vůdce“. Jiné ubíjejí absolutností, a sami jsou, ach, relativita ve všem.

Nuže, milý pane Sokole, když již literární ethiku, tedy literární ethiku — ale bez abstrakcí, bez piedestalů, bez ideálů a jiných divadelních rekvizit. Já mám literární ethiku strašně prostou, tak prostou, že se o ní s Vámi jistě dohodnu. Základní a hlavní její příkaz dá se říci jedním slovem: *Nelži*. To jest ovšem cosi absolutního; znamená to: nelži nikdy — nelži ani na př., když píšeš o Šaldovi a Mrští-

kovi. Ale, doufám, proti této absolutnosti nic nenamítáte, že ne, milý p. Sokole? Ale abstraktního to ovšem nic není, naopak: samo konkrétním. Nejprostší a nejsrozumitelnější míra každého literárního činu. Nenamítáte tedy jistě nic, změřím-li jí Vaši literární exhortu z „Rozhledů“ — a nejprve to, co jste napsal o mojí polemice s Mrštíkem.

Jak vznikla moje polemika s Mrštíkem? Takto:

Mrštík uveřejnil v „Lumíru“ článek velmi malodušný, pomlouvající celou mladou kritiku i celou mladou — moderní — tvorbu českou úžasně obzvláště. (Shrnuť tyto nájezdy do velmi zpuchřelého rámce jakési soidisant kritické studie o Juliu Zeyerovi.) Ubíjel mladé obrodné proudy hlavně ve jméno *národnosti*, kterou pojímal falešněji než poslední okresní novinář: mladí nečesky myslí, mladí nečesky píší — a přirozeně o umění a *stylu* nemají ani ponětí. A citát z Buffona: „styl je člověk“ svěřil, že to myslí doopravdy.

Nebyl jsem v celém článku jmenován a mohl jsem klidně sedět u svého stolu a neotravovat si rok života rvačkami, o nichž jsem věděl, že budou surové a urputné: znám a znal jsem Mrštíka. Ale cítil jsem povinnost vystoupit proti tomuto článku, poněvadž byl nízký inspirací a ideami, poněvadž lhal a pomlouval, poněvadž by „literárním plevem a klamem“, abych užil Vašich slov, p. Sokole.

Článek p. Mrštíkuv nebyl náhodným extemporem — byl to promyšlený útok, zálučný útok na snahy a směry, které p. Mrštík dávno přerostly a jež se mu staly proto nepohodlnými. Po každém hnutí, po každé reformě, po každé revoluci nastupuje *reakce* — a ta přihlašovala se a přihlásila se i u nás: dolehla a leží na nás žalostným tlakem každému patrným, kdo má vůbec umělecký cit a nerv. To je přirozené: ale ubohé a nepěkné bylo, že této reakční náladě vykořisťoval literát, který nedávno ještě podněcoval revoluci a který měl všecko příčinu být jí vděčen: zjednala mu místo na slunci a uznání. Dnes, když zatím vytiskl Mrštík v prvním ročníku „Máje“ první díl svých „Zumrů“, jest v jednání jeho všecko jasné a srozumitelné: člověk, který psal „Zumry“, měl, *musil* míti v jasnějších chvílích vědomí, že umělecky žalostně klesá — a odtud hněv jeho proti nové kritice, proti mladé literatuře. A proto útok na ně v onom článku o Juliu Zeyerovi — útok, kterým chtěl ochránit předem svoji pokleslou firmu. To je dnes jasné — ale bylo to čisté a ne jen čisté: prostě mužné a poctivé? Odpovězte si na to, p. Sokole.

To byl tedy motiv mého boje proti Mrštíkovi. Byl to motiv *osobní*, p. Sokole? Pramenil „z rivality velikáské, z osobního záští, z urputného neomylnictví“? Myslím, že přisvědčil k tomu nenaleznete odvahy ani Vy.

V mé polemice šlo mně o jedno: *usvědčit* p. Mrštíka — usvědčit, že *lže a pomlouvá*. Šlo o to, ukázat, že *sám* hřeší tím, co vytýká jiným. Pan Mrštík pomlouval mladou generaci, že nečesky myslí a nečesky píše — šlo o to, ukázat, že sama pomluva jeho — sám článek jeho — jest nečesky psán a myšlen. Pan Mrštík spílal kritice a sám kritisoval — ovšem špatně, mělce, jalově. Šlo o to, to dokázat. Když styl je člověk — tedy bezcharakterní styl, bezcharakterní člověk — nečeský styl, nečeský člověk.

A důkaz ten jsem provedl — provedl na samotných větách p. Mrštíkových. Kde je tu jaká „abstraktnost“, kde jaké „stanovisko absolutní dokonalosti“, které mně imputujete? Byla to kritika zcela *konkrétní*, docela *věcná*, kritika, která je

v cizině samozřejmá každému literárnímu vzdělanci. V cizině vědí totiž *opravdu a do slova*, že „styl je člověk“, a řídí se podle toho: kritizují styl s přísností, která se zdá až pedantickou. Nestrpí ledabylých galimatyášů, frázovitých slepenin, novinářského příštípkářství — vědí, že všecken takový nevкус jest vnitřním defektem, vadou samého charakteru a samé osobnosti.

Vezměte si francouzskou kritiku, vezměte si i kritiku jen německou¹ — a nebude Vám o tom pochyby. Tam není totiž názoru u nás běžného, který sdílíte i Vy: že „ne *malichernost*, ne *slovo*, ne *puntíček* — ale *idea*, *systém*“ má být předmětem literárních sporů. Ne, p. Sokole, mýlíte se: slovo, puntíček není v literatuře nic malicherného — slovo je v literatuře *všecko*. Literatura je složena ze slov jako obraz z barev — na literatuře jsou jen slova jako na obraze jen barvy. A přece dosti hluboká kritika způsobu, jak jsou barvy kladeny a jak je jich užito — tedy *techniky* obrazové — je kritikou charakteru, osobnosti malířovy. A stejně v literatuře: kritika slov, vět, „puntíčků“ v literatuře není nic vnějšího a malicherného, nýbrž zkoumání *samé potence, síly, krásy a bohatství — logické plnosti* — toho, kdo je psal.

„Ideje“ nejsou nic, co se vznášejí nad slovy, a slova nejsou věšáky na ideje: tento *dualismus*, který tu vyznáváte, je víra žalostně neumělecká. Literární kultura začíná tím, že se tento dualismus překonal, — jako kultura společenská jest teprve tam, kde se nevěří v dualismus těla a duše: v krásné duše v ubohých, zanedbaných tělech. V umění jde o něco jiného než o projevování „idejí a systémů“ — a nic nebrání víc pochopení umění než tento školský předsudek. Umění je v první řadě *obrodou smyslu*, a „idea“, která není v umění získána *smyslovým postřehem* — jeho čistotou, ryzostí, zákonností —, která *neroste* před čtenářem *ze smyslové plnosti a krásy*, která jest nalepena z vnějška, jest prostě neřestí. Umění obrozuje neustále smysly, jejich logiku, jejich zákonnou přesnost a čistotu. „Idea“ není nic, co se má klásti *proti* „slovu“: literární umělec myslí ve slovech jako malíř myslí v barvách a jako sochař myslí v mramoru neb v bronzu.

Není-li co jadrně a charakterně *napsáno*, jest to proto, že to nebylo dříve do kořene *promyšleno*, zorganizováno v myslí. Proto správná kritika stylu, výrazu, formy je vždy kritikou celé smyslové i myšlenkové potence autorovy.

A dále, p. Sokole.

Píšete, že po svém boji s Mrštíkem užil jsem „obvyklého závěru pathetického“ a „proskriboval jej a dal ho do literární klatby ve jménu ethické ryzosti umění“.

Na to odpovídám: *Nelži* — základní postulát každé, a tedy i literární ethiky.

Nešlo prostě o žádný pathetický závěr, nešlo o žádnou ethickou ryzost umění.

1 - Klasickým příkladem takové kritiky čistě stylové — kritiky té „malichernosti“, kterou je *slovo* podle p. Sokola — jest několik stran Nietzscheovy „nečasové úvahy“ o Davidu Straussovi (vyšla již také v českém překladě). Zde ukázal Nietzsche, jak rozbředlost, bezcharakternost a beznervnost „idejí“ Straussových jest *táž* jako rozbředlost a beznervnost jeho výrazu: jest *jedno a toléž*. Zde mohou vidět také naši P. T. geniálníci (vlastně lajdáci), jak *veliký* básník a umělec přemýšlí o každém slově, cítí je jako živou věc, má k němu vztah úzkostně jemný a přesný — slovem hotový *pedantismus* těm, kdož žijí v pověře geniálnícké ne-dbalosti a „bezprostřednosti“.

Věc měla se zcela jinak: Mrštík, když otiskoval *po půlroce* svoje polemiky z časopisů do knihy „Moje sny“, *zfalšoval věty, o něž byl mezi námi spor*, opravil *podvodně* text *po moji kritice a podle moji kritiky* — takže kdo čte pouze jeho knihu, musí se domnívat, že jsem mu vytýkal věci, jichž se vůbec nedopustil! Rozumíte již p. Sokole, čeho se tu dopustil Mrštík? Podvodu, praprostého podvodu, kterého se nesmí dopustit ani sedlák ani měšťák, ani krejčí ani mydlář, ani koželuh ani zedník, ani dělník — prostě žádný *občan*. Nešlo tedy o žádnou absolutní etiku uměleckou — šlo o *nejprostší občanskou poctivost, poctivost všedního dne*. V článku, v kterém jsem jeho podvod demaskoval, nepostavil jsem se tedy na žádný „piedestal“ — stál jsem jen na *chodníku nejprostší občanské slušnosti a poctivosti*. Již proto nemohu „spadnout se žádného piedestalu“ (kterýž malér se mně — bohudík — jen ve Vaší fantasmii přihodil) — poněvadž padáme odněkud jen tehdy, když jsme dříve tam vylezli nebo se vyšplhali.

Proto, milý p. Sokole, nepište po druhé nikdy již „pohledy zpovzdálí“ (jak etiketujete svůj článek v Rozhledech): jste patrně krátkozraký člověk a nevidíte dobře na dálku. Pište vždycky jen „pohledy zblízka“ — pohledy na věci, které jste dobře poznal, prozkoumal, promyslel, abyste nepsal nepravdy jako v mém případě. Pro literárního moralistu je to pak šlakovitá věc.

Nehrál jsem si vůbec, milý p. Sokole, nikdy ani na „velekněze“, ani na „apoštolského vůdce“: vystupoval jsem tím, čím jsem byl: *kritikem* — to znamená *člověkem literární kultury*. To znamená: člověkem, který věří, že v literatuře projevuje se *rozum, logika a poctivost* — ctnosti, na nichž stojí i celý život ostatní všedního i svátečního dne. To znamená dále: člověkem, který nenávidí žurnalistickou lepenku, strakaté divadelní pláště, banálnost frází. Hlásal-li jsem co, hlásal jsem cosi úžasné prostého: buď alespoň poctivým literárním *dělníkem* — nejsi-li zrovna vyvoleným Páně, básníkem! Spoléhej jen na vnitřní svoji sílu — naslouchej pramenům svého nitra! Cti svoji individualitu — neznásilňuj se do divadelních pól!

To bylo velmi málo, řeknete. Ano: netvrdím, že to bylo mnoho anebo něco neobyčejného. Ne, kladl jsem důraz na cosi samozřejmého, na základní a kořenou ctnost života. Je-li v čem moje zásluha, jest jen v tom, že jsem vyzoroval, že se právě u nás přehlíželi. Neřikal jsem nic víc než co s talentem nekonečně větším a duší tisíckrát a tisíckrát bohatší říkali přede mnou Flaubert a Taine, Carlyle a Ruskin — a co se stalo u jiných národů prostou praxí všedního literárního dne. To byla celá moje literární etika — „literární“ na ní nebylo nic než právě to, že samozřejmý postulat života obracela i na literaturu.

Není to žádná etika à part — etika literárního cechu: je to etika, kterou bezděky řídí se každý *dělník*, má-li pracovat se zdarem. Je to prostá etika dfla, poctivého růstu, poctivé tvorby. Měj charakter a cti jej! Cti jeho logiku, dej se jí vésti — nepřimykaj se k ničemu vnějšmu! Nelapej po literární módě! Nepodléhej předsudkům časovým a neobětuj jim! Nevykofistuj náladu doby a chvíle — náladu literární ulice! Nepodpírej se spolky a majoritami — zeslabuješ se tak, zeslabuješ tak sílu a spolehlivost vnitřního charakteru!

Je tu něco „velekněžského“, pane Sokole? Jistě ne — naopak: je to etika docela *laická*, která se nedovolává vnější sankce. Nevylézal-li kdo na „piedestal“ a nemoralisoval-li kdo, byl jsem to já. Všecka etika, vnášená do literatury z *vnějška*,

— všecka morálka konvence, morálka látky a sujeťu — se mně hnusí a vždy hnusila a dával jsem jí najevo vždy, co zaslouží: despekt.

A ještě jest ve Vašem článku termín, který žádá vysvětlení a vyvrácení: mluvíte o nás *rváčích a speciálně o mně v narážce jako o „augurech“*. Ale, p. Sokole, myslíte po druhé chvílku, než napíšete takovou floskuli! Kdo že je to augur? Přece jen ten, kdo se dorozuměl se svým kolegou a hraje s ním smlouvenou hru. Kněz, který má *smysl cechový*. Nuže, byli jsme my, kteří jsme se rozsápali vzájemně před veřejností, augury? Byli jsme smluveni? Dorozumívali jsme se postranním mrknutím oka? Tvrdit něco takového je prostě směšné, p. Sokole. Naopak — pojmu *vnějšího dekora* pro nás nebylo: v záchvatu krajního individualismu neviděli jsme nic než *svoji* čistou pravdu a za ni jsme se bili. Augury byli by literáti, jak si je přejete mít Vy: ti, kteří z ohledu na důstojnost umění a na vážnost svoji v lidu chovají se moudře a rozšafně — to jest na oko se snažejí, ale vnitřem se rozházejí.

A zde jsem u povážlivé a řeknu přímo: necharakterné rady, kterou dáváte: literáti, snažte se, abyste nediskreditovali umění před lidem. „Snižujeme sebe, snižujeme lid, zvykáme ho otravě,“ mní p. Sokol, „vymstí se to na nás.“

K tomu jen několik slov.

Boj, je-li veden jen *poctivě*, a kdyby byl veden i o věci menšího dosahu, není nikdy otravou — naopak nese v sobě vždy *očistu*. „Lid“ — to jest široká čtenářská obec — se otravuje jinými věcmi než polemikami, v první řadě špatným uměním, špatnou literaturou, špatnými novinami. „Lid“ polemik nečte, a kdyby i četl, nerozuměl by jim: rozumět mohou jim jen zasvěcenci, lidé z literárních kulis nebo amatéři literární. (Vedou se ostatně většinou v listech odborných nebo alespoň určených inteligenci.) Jednoho jest ovšem třeba a to jest, aby *nezúčastnění* lidé polemik nerozšlapávali a nezanášeli jich do novin stranicky zbarvenými referáty a nekazili tak soudnost — cosi, čeho pod maskou mravokárce dopouští se, jak jsem ukázal, p. Sokol. Jinak však tuším neuškodí nikdy ani lidu, zví-li a přesvědčí-li se, že literatura není salonní idylou, nýbrž bojištěm — právě jako jest jím život — a často i bojištěm, na němž se bojuje otrávenými zbraněmi a úskokem — právě jako v životě.

Rada p. Sokolova čpí vůbec jesuitskou morálkou. Nic nezáleží na tom, jaká jest tvá vnitřní pravda, — důležité jest jen, aby se „nezdalo“, aby se „neřeklo“ — aby se nedalo pohoršení. To není právě statečné. Ale to není ani moudré — je to pouhé *chytráctví* a ne moudrost.

— „Není tedy malicherných a surových polemik? A nemají se zamezovat?“ — namítá se mi.

— „Ne,“ odpovídám, „jsou polemiky malicherné a hrubé a mají se zamezovat.“ Jest jen otázka, jak se to má dít.

Malichernou byla na příklad moje poslední polemika s vydavatelem brožury divadelní, speciálně s p. Sezimou. Jsem první, kdo to přiznává. Neboť o co šlo v této polemice? O věc docela *vnější*, kterou by mohl a měl rozhodnout kterýkoli občanský soud. Šlo o to, dal-li jsem mandát p. Sezimovi, po případě byly-li splněny podmínky, za nichž jsem jej dal. Soud, jsem jist, rozhodl by při v půlhodině — zatím co se polemiky vnějšími kombinacemi protáhly na tři měsíce a spotřebovaly spoustu nervové energie. Je to jistě ztráta času i sil — cosi anomálního, co ukazuje

na nedostatek naší literárně-spoločenské organizace. Proč nemohly by se *takovéto* spory, spory čistě *vnější* — které nemají s literární myšlenkou nic společného —, řešiti smířčím soudem, do něhož by na př. každá strana jmenovala po dvou důvěrnících, kteří by zvolili předsedu, projednali spor a vynesli náleze. Sám byl bych s radostí prvním, kdo by se podrobil takovému soudu. Proč „Kruh“, který byl zde přímo angažován, neukázal příkladem, že rozumí svému poslání organisátorskému a pojímá je vážně? Proč nepřišel s návrhem smířčího soudu, který by věc stručně a klidně rozřešil?

Není pochyby: jsou polemiky malicherné, vnější, surové. Ale otázkou jest, kdo jest jimi vinen. Jsem názoru zcela odchylného od běžného mínění, které viní výlučně nebo hlavně soupeře. Myslím, že v první řadě jsou vinni *diváci*, jako na soubojích jsou vinni předem svědkové. Kdyby někomu šlo *doopravdy* o zamezení malicherné polemiky, vystoupil by prostě a navrhl by řešení smířčím soudem — po prvním výstřelu, jakmile se poznalo, o co běží. Nic snazšího nad to. Ovšem: kdyby někomu *doopravdy* o zamezení polemiky šlo! Ale v tom to vězí: *doopravdy* o to nikomu nejde. Kdyby někomu o to *doopravdy* šlo, snesl by lehce trochu námahy, které by žádala podobná iniciativa.

Zatím jak se věci mají, přihlíží každé polemice řada diváků, literátů a novinářů, a má z ní v hloubi srdce své gaudium. A když se páni dosyta nadvívali, nasadí si nakonec *masku indignovaných*, začnou se tvářit strašně vznešeně a ušlechtilé, napíší post festum morální sermon o kleslosti literárních mravů a o tom, že se kazí lid, a vydekorují si takto lacinou ušlechtilostí první číslo, na něž chytají obecnost. Hloupé to není — jenže tuze průhledné a malodušné. Kdyby měli opravdový zájem a opravdovou lásku, uspořili by si závěrečný sermon a *včas*, na počátku boje, dali by popud ke klidnému a poctivému řešení *soudem* — *vysvěllením*. Že taková iniciativa nemůže vyjít od samotného bojovníka, dá mi za pravdu každý, kdo se kdy octnul ve větší polemice: ten je příliš angažován, po případě potupen a uražen, a proto rozhořčen. Žádat *od něho* chladnou hlavu a vytýkat mu, že „se nechal strhnout do polemiky“, jest ubohá psychologie. „Žádný člověk se *nenechává* zabít,“ říkal hrabě Pourcignac, „každý jest jen zabit.“ A stejně jest tomu s polemikou: žádný se *nenechává* do ní strhnout — každý jest jen do ní stržen.

Ujišťuji p. Sokola za sebe, že mně polemika nebyla nikdy plezírém a zábavou, nýbrž naopak: trudem, nudou, bolestí, rozrušením — tím větším, čím méně mám nervů. To není sentimentalita, to je prostá, holá skutečnost. I já mám svoje práce, které jsou mně drahé, — a kdybych neměl i práce, jest mně tisíckrát milejší číst nebo snít než postavit se za terč střelám a ranám. Mluví o tom šífe proto, poněvadž jsem došel k přesvědčení, že dobrá vůle „*nenechat* se strhnouti“ nic nepomáhá. Jde-li ulicí a udeří-li tě někdo, jest ti svrchovaně lhostejno, pokud je rána „*ideová*“ a „*principielní*“ nebo není, — cítíš bolest, urážku, hněv a jednáš podle toho. A v polemice stejně tak: jí mohl by se snad někdy vyhnout jen ten, kdo by chtěl provozovat pštroší politiku a tvářit se, jako by rána nepadla a rány necítil. Jenže taková pštroší politika není ani mužná, ani moudrá — nýbrž pokrytecká — a tisíckrát milejší mně jest ten, kdo vzkypí třeba lehce, než kožený hastroš bez citu a schopnosti vzrušení.

Jistě: jsou polemiky surové, osobní, malicherné. Ale vinna tu není konec konců ani mladá generace, kterou starší přezdívali *rváčská*, ani (a ti již dokonce ne) jednot-

liví její representanti. Vinu — hlavní část viny — má, jak již v životě bývá, ten, kdo se jí zdá býti nejvzdálenější a sedí důstojně v teple a v pohodlí — míním *starou generaci*. Potlačovala desetiletí a desetiletí všecku diskusi: nechala být „*ideje*“ „*idejemi*“ a zachovávala vnější dekorum. Žila opravdu augursky: nevážila si sebe navzájem v nitru stejně jako si neváží sebe mladí lidé dnes — ale *ctila se na vnějšek*. To byla generace podle srdce p. Sokolova. Hlavní starosti její při každém sporu bylo: Co by se tomu řeklo? Nepohoršujme maličkých! Ututlejme všecko: vyřídíme si to mezi čtyřma očima!

A za hřchy otců pykáme dnes my.

Pracně se vybojovala konečně volnost slova, diskuse, polemiky, dřívě neznámá, — a zneužívá se jí jako se zneužívá první dobu každé svobody, každé získané možnosti a síly. Uplynou ještě léta, než se ovládne a zorganizuje — než bude k opravdovému a hlubokému užítku. A patří to již k tragice lidského rozvoje, že právě ti, kdož jí dobyli a pomáhali dobýti, padají první její oběti. „*Telle est la Loi*,“ říká melancholicky Alfred de Vigny. Takový jest zákon tragiky. — — — — —

Napsal jsem před chvílí, že není vinna mladá generace. Ale není to docela správné a opravuji se. Jest vinna — a sice, abych řekl celou svoji myšlenku —, jest vinna potud, pokud se druží *v spolky* a *v družstva*. Bylo na to upozorněno již v předěšlém (I.) čísle „*Přehledu*“: „*Literární život jest vydán úplně na pospas koterím: starousedlým klikám vyrůstajícím nebezpečným konkurentům v kamarádských kroužcích mladých*. Nastala příznivá doba pro kariéristy.“ Jest to žalostný fakt, ale nelze si před ním zastírat oči: nejhroší surovost a hrubost — *cechová a stranická* hrubost — se tím vyvinuje a rozrůstá celým našim literárním životem. Tak vznikají polemiky a epigramy, psané pro radost a pýchu hospodského stolu a kroužku, na nichž *de facto* spolupracuje celý stůl, k nimž podněcuje a štuje autora celá družina. Nebojuje jednotlivec, individuum za věc drahou svému srdci nebo jednotlivec uražený a roztrpčený — bojuje *člen spolku X* nebo *příslušník kruhu Y* a bojuje zuřivě, bezohledně, surově, neboť jeho *spolkářská čest jest angažována*. Kdyby „*padl*“, byla by to nečest celého kroužku nebo spolku, a deset nebo dvacet párů očí shlíželo by na něho s opovržením. Tak vzniká hrubost a křečkovitost soustavně pěstěná, soustavně klepaření a malichernictví. Odtud vyvěrá a živí se i skutečný polemistický *sport*, polemika a satira řemeslně pěstovaná — *trenovaná* skoro denně. Jsem jist, že polovičku *sottis*, které napíše takový pospolkařený literát, by nenapsal, kdyby byl jen na týden nebo na čtrnáct dní izolován od svého kroužku.

Je to známá skutečnost, že když se lidé druží v houfy a tlupy, vade se špatně *osamocení*. I náš literární dnešek to ku podivu potvrzuje. Neboť — a to je hodno povšimnutí — tyto kroužky a spolky nebojují mezi sebou. Ne, kroužek „*mladých*“ respektuje obyčejně a pravidlem spolek „*starých*“ a naopak stůl „*U žáby*“ respektuje pravidlem stůl „*U raka*“. Neboť všecka tato sdružení stýkají se ve své nenávisti *osamocení*: ti jsou jim vlastně jedině solí v očích. Na ty si také troufají, právě proto, že jsou osamoceními a že nestojí za nimi a nekryje jich a nepomáhá jim deset nebo dvacet kamarádů a spojenců.

Tak dožili jsme se, díky bohům, v české literatuře poměrů zcela analogických poměrům maloměstským — a horším nad ně, oč nervosnějším a urputnějším jest

velkoměšťák maloměšťáka. A důsledky začínají se dostavovat již také, a to i tam, kde by jich člověk před nedávnem nebyl hledal: baráčnictví citu a vkusu, malodušnost majorisování a uniformování („držet k sobě ve všem“, zní parola), protekcionářství, které se neptá po hodnotě ducha a díla, nýbrž po barvě strany a příslušnosti ke stolu, kasárnický duch, který kryje vzájemně chyby a nedostatky.

A to všecko na konci doby, která se přiznávala k individualismu a měla mezi svými světci na prvním místě Ibsena, po němž ráda opakovala: „Nejsilnější jest muž, který stojí zcela sám.“

A odpococ? Není jí než v *mládi* — v mládí ne podle kalendáře, ale v mládí intelektu a citu, vkusu a taktu. Opravdové mládí jest čestné, hrdé, velkodušné. A jemu zhnusí se, musí se zhnusit dříve nebo později malodušnost a zbabělost, surovost a ubohost dnešních našich poměrů literárních. Z něho vyjde dříve nebo později obroda.

Ještě o K. Sezimovi, rytíři stejně výřečném jako prolhaném, čili čest a jazyk v obráceném k sobě poměru

*Je pravda, čest zůstala na bojišti
a mrtva je a těžce zdupána —
než jazyk, bohudík, je neporušen
a mnoho nahat dá se do rána.*

Ze staré kroniky

Před čtrnácti dny usvědčil jsem v tomto listě velmi stručně a lapidárně p. Sezimu otištěním vlastního jeho listu ze lži a klamání veřejnosti. [Viz zde na str. 235.]

Byli naivní lidé, kteří se domnívali, že je tím p. S. zabit a že se skryje do brlohu jezevčího. Ale mylili se: tak vedl by si snad v této situaci nějaký ubohý plebejec — ale mladý český literát a aristokrat, který píše jen pro „Svůj Nejsvrchovanější plezír“? Vari, bídná havěti! Ten má jinou etiku: usvědčili-li tě ze lži, napiš honem *deset nových* — zamotej věc tak, že se v ní čert nevyzná, vyspílej odpůrci, naplij na jeho literární práci a nadmi se nakonec do nejnabubřelejší divadelní pózy — a vyhráls.

Tvůj stůl ti tleská, předseda tiskne ti ruce — co chceš víc?

A tak leží přede mnou dlouhatánské pensum Sezimovo — pensum na postoupenou do nejvyšší třídy hrubosti — pensum Sezimy rytíře *Požehnaného jazyka*: tužil jsem, že nebude kratší, neboť čest a jazyk bývají odjakživa u rytířů v obráceném poměru.

Napsal jsem v předminulém „Slově“, že s p. S. nebudu polemizovat, a chci dodržeti své slovo: budu psátí jen o p. Sezimovi — jen několik gloss, jimiž chci demonstrovat mravní a rozumovou bídu, do níž dovede upadnout A. D. 1904 popolkářený literární zuřivec.

Píšu spíše *dokumenti doby* — žalostné literární bídy dneška — než polemiku.

Přejdu mlčením úvod polemiky p. S., veledílo podezřívavé nízkosti a klamání veřejnosti: jest rozstřípen žalostně v „Case“ z 19. a 20. t. m. Lži p. Sezimovy byly

tu vyvráceny se strany nekompetentnější: redakcí „Času“ a redakcí „Volných směrů“, k nimž se ubohý zuřivec dotíral na nečisté námluvy. Tam leží také čest p. Sezima zdrchána tak žalostně, že by se asi p. S-ovi špatně vycházelo nějaký čas na ulici a mezi lidí, kdyby neměl právě čelo, o němž se říká, že jest lepší dvora poplužního.

Tedy k „jádru“ (lucis a non lucendo).

Na vlastní svůj dopis, který jsem otiskl, nemá ovšem p. S. slova *věcné* odpovědi. Ale mluvit se musí — a mnoho mluvit: šest sloupců alespoň, aby se naházal lidem písek do očí. A co by řekli přátelé z „Kruhu“, kdyby mlčel? Ten despekt, bozil A tak p. S. mluví — ne: tlachá — tlachá věci, které se smějí beztrestně tlachat jen o tučný čtvrtek.

Jest to situace, jaká bývá v cirku: Padla rána, bolestná a potupná rána — ale clown k velkému překvapení P. T. obecně tváří se, jako by to byla hubička a pokračuje ve svých pirouetech. Jest nalíčen a zarděl-li se i, nikdo toho nevidí. A jeho femeslo je právě v tom: nedat nic znát na sobě.

Clown je clown a Sezima je Sezima.

Tak snaží se náš literární clown namluvit v „Rad. listech“, že list, který mně psal a který jsem otiskl, — list mimo každou pochybu prosebný až do úpěnlivosti, v němž se styděl za své vyděračství a omlouval z něho, svaluje vinu na své přátele z „Kruhu“ — že list ten byl vlastně — slyšte! — ó zazať důvtipe sezimovský!! — listem *kárným*, který mně měl připomenout moji *povinnost* — ano, povinnost! — Jest to alespoň proložené vyčištěno v RL a jsou za tím tři tečky, tři psychologické, hlubokomyšlné tečky.

Ano, připomenout povinnost! Neboť p. S. jest již tak psychicky organisován, že chce-li připomenout lidem povinnost, kleká před nimi skoro na zem — — —

Bravo, clowne: dobře hráno! A maska sedí na tváři, a rdíš-li se, nikdo nevidí.

Bravo, clowne: ale pak také účty, které vám posílá krejčí nebo knihař, jsou vlastně milostnou korespondencí a feuilletony v „Rad. listech“ projevy *zdvořilosti*. Pak den je noc a noc je den — pak žijeme v masopustě na šibfinkách a já jsem poslední, kdo pokazí žert.

Jenže clown také někdy v horlivosti přestřelí a stává se — jak bych to řekl? — absurdním i v clownské logice.

Tak jest ku př. dojemně čist, jak p. S. znova a znova upozorňuje na moji *necht k brožurě a moji aversi k podepsání* a znova je dokládá. Proč to dělá? Obyčejný člověk mohl by si myslit, že pracuje pro mne a žene vodu na můj mlýn. Ale ne, clownská logika je právě nevyzpytná. Pan Sezima chce tím zdůvodnit thesi svoji, že jsem mu 17. června *vnutil* přímo, když již „přešel na jiná themata“, — div ne proti jeho vůli — svůj podpis na brožuru.

Vypadá to sice všecko zpropadeně absurdně — ale „přátelům“ z „Kruhu“ jest to patrně jedno a redakci RL také. Jde jen o to, počmárat šest stránek — čím, to je již à peu près vedlejší.

A rozumí se, pokračuje clown, že klausule „souhlasu do 30%“ jest pouhá „fraška“ a „šprým“ — jako byl můj list „šprým“, jako hraju vůbec šprýmy a frašky, jako jsme se na ně dali již v „Kruhu“! Ano, šprým! Kdo se tu směje? Opakují již po osmé: „fraška“, „šprým“ — mám tedy konečně nárok, aby se mně uvěřilo. — — —